

EGYETÉRTÉS

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztői iroda:
 Budapest IV. himzű-utca 1. sz.
 hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő. — A küldemények csak bérmentesen fogadhatók el.
 Kéziratok csak rendkívüli esetben küldetnek vissza.
 Kiadó-hivatal:
 Budapest IV. megyeháza 9. sz.
 Vodianer F. nyomdájában.

Előzetési díj:
 Védre postán vagy helyben lázhoz
 horvát: . . . . . 20.—
 Egy évre . . . . . 10.—
 Félévre . . . . . 5.—
 Negyedévre . . . . . 5.—
 Egy hónap 1.80

Egy szám 8 krajczár.

Hirdetési díj: 9 hasábos petisor egy-
 szeri hirdetésre 12 kr., többször 10 kr.
 Bélyeg díj minden hirdetésért kü-
 lön 30 kr.
 Nyitlétér: 6 hasábos sor 30 krajczár.

Bismarck beszéde.

Kedélyes poharak közben, családias, de azért diplomaticallyan kiszámított csevegés alakjában ismertette meg a német kancellár a keleti kérdések körül rejtgetett álláspontját. A részletekből, melyek eddig nyilvánosságra jöttek, egész határozottan tűnik ki, hogy a pontyolagosság szándékával kereste a sikereket a keleti Európában, a beszédekből kiválóan messzeható tervek, nagy eszmék, és át meg át gondolt tanácsok világga bocsátására.

Szükséges volt a ssevegés minden külső körülményeit, a fesztelenséget összeesportositania a látszat kedvéért, hogy a szándék és cél ne hasson rendkívül meglepőleg azon körökre és hatalmakra, a hová intézve voltak. Mert nem szenved kétséget, hogy Bismarck soha határozottabban nem fejezte ki nézetét a monarchia jövője iránt, soha határozottabban nem körvonalozta, minő irányban tartja megmeneteltének a Habsburgok hatalmát, mint a hosszú száru pipa bodor füstjei közé röpített programmelveken.

Bismarck visszautasította az orosz foglalási tervek ajánlatos voltát; kiszabja az osztrák uralkodóház által czélhoz vezető gyanánt követendő politikát; meghatározza a monarchia jelen földrajzi testétől elütő államalakulását.

A mi az első pontot illeti, nem lehet félreértés az iránt, hogy az orosz megszállási politika visszautasításánál Bismarck azon szempontból indult ki, hogy a keleten egyedül a magyar birodalom részéről tekinthető jogszerűség az európai politikai helyzetet, természetesen azon feltétel mellett, hogy a Habsburg-ház a magyar állam erejét és súlyára támaszkodva a hagyományoktól eltérő szemlemben vezetett magát a keleti bonyodalom megítélésére.

A mi a másik pontot illeti, Bismarck leplezetlenül adott kifejezést azon meggyőződésnek, hogy a Habsburg-ház minden rázkódattal és veszély ellenében egyedül a honvéd névben és egyenruhában összpontosuló magyar politikai törekvés és erő képes megmenteni.

A mi a harmadik pontot illeti, Bismarck utólagosan, mintegy kiegészítésként és bővebb magyarázatul az egy nappal előbb mondottaknak, egyenkint megjelölt névleg a földrajzi helyeket, melyek a Keletől kiszakítandó tartomány-részekkel a birodalom szilárd alapjait képeznek. S e pontnál nem titkolja el, sőt a lehető legvilágosabban ad kifejezést azon nézetének, hogy az államtest Magyarország erején alapulva Budapest fővárossal, mint központtal. Bécsről egész nyíltan oda nyilatkozik, hogy ott többé nem kereshet semmi hatékonyabb erőt a monarchia, mert Ausztria erje immár nem fekszik Bécsben.

Ennél világosabban és határozottabban nem lehetett volna tervszerű és programmszerű kifejezést adni a száradók folyamán elhibázott, de azért ma is igazolható és egyedül helyes politikának, hogy a Habsburg-ház erje Magyarország, s a birodalom szilpontja Budapestben van, melyet utógondolat nélkül elfogadni, növelni a keleten követendő nagy misszióval egyértelmű, s melyet ignorálni, s elfojtani a keleti misszióval járó feladatokról való lemondással egy jelentőségű.

Ez aztán meg van mondva. Meg különösen a katonai és reactionarius köröknek, melyek az annyiszor kiporolt Waffenkör szabályszerűségébe helyezik a Habsburg-ház annyiszor kokcárta tett s oly téves utakon keresett átvét. Élesebben nem is lehetett az osztrák egyenruhát a honvédrúha által képviselt erős lelkendezéssel szembeállítani; élesebben nem is lehetett utalni a vakul keresett és botorul követett politika veszélyeire, melyeket a hagyományos konokság földézet és földözni készül.

A német kancellár csak saját éles ítélete és eredmények által megbízható erőre emelkedett szavainak belső tekintélyére alapítva és messzeható fejtegetéseit, nem volt sem ideje sem helye kiterjeszkedni a mult tapasztalataira, a történelem tanulságaira, a helyzet logikai következményeire. Pedig bizony bizony egy óriás könyv tartalommal gazdag lapjait forgathatta volna nézetének helyessége mellett. Nem a pillanatnyilag alakuló körülmények, s nem a jelenlegi helyzet jeleinek bizonyító értéke szól a poharazás közben nyilvánított politikai igazságok mellett, hanem szól a Habsburg-dinastiát erő szerencsétlenségek, az uralma alatt hosszú belviszályok, rázkódások ama hosszú sora, melyeket ki lehetett volna kerülni, ha oly makacs következetességgel nem tűz rövidlátású tanácsosai a kétségbeesés politikáját.

Tömerdekszer intette a bécsi köröket az eseményekben nyilvánuló tanulság és politika megváltoztatására. Nem tettek. Pedig mennyi erőt lehetett volna azóta Magyarországon összegyűjteni, mennyi sok csapástól, csalódástól és romlásától megmenteni a dynastia jogará, ha kezdet óta, vagy legalább az első nagy tanulságokra magyar szellem lengi át politikáját. Husz-harmincz millió magyar nemzeti lelkesedése és erje állana most a trón körül, mely

szám mindenkor képes negyven milliónyi népességű birodalomra rányomni szellemi fölényét és jellegét. Am ha megtévedve kerültünk is ki e politikával folytatott élet-halál küzdelmeinkből, a helyett, hogy szaporodva és gyarapodva nézünk farkasszemet a viharral: ma sincs más mód, mint lélekbeli elfogadni és követni e politikát és két nemzedék alatt csodákat fog mivlni a magyar szellemi és fajérő.

Czegléd város választó kerülete képviselőjei egyhangulag tisztelt barátunkat Verhovay Gyulát jelölte ki.

A király ma félegy órákor fogadta hosszabb kihallgatáson Tisza miniszterelőnököt. A helyzet változatlan maradt. A függő kiegyezési kérdés illetőleg semminemű határozat nem hozott.

A képviselőház igazságügyi bizottsága ma délután tartott ülésében folytatta a büntető törvénykönyv tárgyalását, melyben a 189. §-tól a 195-ig jutott el.

Konstantinápolyi írják lapunknak, hogy ott a döntő körök az utolsó időkben szokatlan s ép azért feltűnő reményeséget táplálnak a béke iránt. Nem tekintik oly sötétnek a helyzetet, mint eddig, s folyvást erősebb a nézet, hogy Oroszország a fegyveres tüntetés határait nem lépi át s zinpadi hatásvadászattal rendezett mozgósítási a conferentia közvetítő javaslatának elfogadásában véget fognak érni. E nézet megerősítésére a nagyhatalmak magatartásán kívül kiválóan Salisbury missziója, s a neki tulajdonított szerep, szolgáltatott bizalmi alapot. A jövő megmutatja, jogosult és indokolt volt-e reményük.

Bismarck herceg beszédeből újabb részletet, még pedig egyikét a legfontosabbaknak közlik. E pont következőleg hangzik:

„Ausztria erje, mondá a herceg, inkább Cseh-, Morva- és Magyarországnak, meg Erdélyben van, mint Bécsben. Ha ledőlné is az alkotmányos fal a birodalom két fele között, Magyarország a dualismus nélkül is megtartaná erejét, miután a magyar nép határtalan tiszteltetlenséggel a Habsburg uralkodóház iránt. Ausztria nagy erje az európai államok között csak akkor tűnnek ki igazán, ha a benne levő életerős s népeinek dynasztikus ragaszkodása együttesen működnek.”

A felirat, melyet a lengyelek a czárhoz intéztek, következőleg hangzik:

„Mi lengyelek kijelentjük, hogy a szavak, melyeket es. k. Felsőleg Moszkvában a nemesség és a kereskedő képviselőihez intéztek, szíveinkben tartós vízhangra találtak. Reméljük, hogy Felsőleg magasatos törekvéseit, az európai béke fenntartása iránt, a legjobb siker fogja kísérni. De ha a gondviselés másképp intézné és felsejelen a keresztény szlov törzsek felszabadításának nagy célját megvalósítandó, a lakosság áldozatkészségéhez folyamodnék, akkor készek vagyunk felsejelen trónja lépésénél felalozni életünket és vértünket.”

Kotzebue gróf kormányszó a felirat teljes szövegét megsürgönyözte a czárnak és ez kijelenté, hogy kész a feliratot elfogadni.

A felirat terjesztését illetőleg hiteltelen azt lehet állítani, hogy Varsó város elnöke, Starzyk-witz tábornok a helybeli előbb politikai szemlélyeknek tudtul adta, hogy szabad akarattal függ a felirat aláírása; ő az aláírás megtagadását senkinek se fogja rosz néven venni, mert a feliratnak nincs hivatalos jellege és a kormány nem akar presziót gyakorolni.

A feliratot már 1000-nél több az aláírás.

A válság.

A válság a tegnapi konferentia után oly éles alakot öltött, hogy ma már a legkülönbébb hírek keringtek. Tény az, hogy a közvetítési kísérlet dugába dől; tény az, hogy az osztrák kormány majdnem teljes kapitulációt követel; tény az, hogy a májusi megállapodások keretviliteléről a bankkérés tekintetében hallani sem akar; tény az, hogy a két minisztérium érintkezésében nem találtak módot az ellentétek kiegyenlítésére, s az osztrák miniszterek ép oly bizonytalansággal távoztak a fővárosból, a mily bizonytalanságban földöklik a Tiszakabinet élete.

Igy állt a helyzet válságos volta a déli harangszóig, midőn a magyar miniszterelőnök kihallgatására ment a királyhoz, hogy kifejtse az okokat, melyek politikáját vezérik, s előadja az álláspontot, melyet az értekezletek és közvetítések meghiusulta után elfogalt.

És ezzel eljutottunk azon pontig, melyről lapunk szól: a két kormány közül az egyiknek bukása elkerülhetetlenül vált, hacsak vagy nem enged a magyar kormány lényegesen, vagy nem marad meg hosszabb-rövidebb időtartamra a jelen állapot.

Természetszerű következménye volt a dolgok ez alakulása a két kormány által tett nyilatkozatoknak, melyek után a magyar kormány csak vagy az engedés, vagy a lemondás közt választathatót. A Tisza-kormány hajlandóan mutatkozott volna némi újabb engedményeket tenni, de osztrák részről a föltétlen alávetést a legmeregvebben követelték. A korona magára vállalta ugyan a közvetítés és kibékítést, csakohgy ma már a „Pester Lloyd” és utána a „Hon” is elég gyegekessé bevallani, a mit hitteles forrásból lapunk rögtön, mint nagy nehézséget említett, hogy a Pretis által az osztrák parlamentelemben tett nyilatkozata a korona előtt nemcsak ismeretes volt, hanem jóvá is lón hagyva. E ponton fenekelt meg a tárgyalások további eredménye, mert míg egy részt az osztrák kormány nyilatkozatának jogosultságot s a bankszabályzatok ki-

vihetlenségét vitatta, addig más részt a magyar kormánynak is erőltettség lehetetlen volt teljesen alavetni magát a követeléseknek, mégha meg is volt benne a hajlandóság némelyekben utoljára engedni. Nem maradt tehát más hátra, mint por forma beadni a lemondást; s valóban a mi értesülésünk szerint mindkét kormány lemondó levele jelenleg a korona elhatározása alá van bocsátva.

Quid nunc? ez volt a kérdés, mely ma kísérletesen járt végig az országgház folyosóin és aggodó kifejezést csak a kormányparti matadorok arcára, idegesség tette a ház tanácskozásain részvevő, s oda csak bekukkant minisztereket. E quid nunc iránt meglehetősen pozitív alakban köröztek a hírt, a status quo fenntartása és egy két évig tartó provisorium létesítése iránt. És így e részben megingt alaposoknak bizonyulnak az információk, melyeket a válság kezdetén nyertünk, s lapunkban kifejeztünk.

Ennyi az, mit a helyzet ismertetésüül elmondani hirlapiról feladatunk tett kötelességünk. A mit e hírek kiegészítésüül zavaros mendemonda gyantát egy hivatalnok miniszteriumról, egy Lónyay kabinetéről, szájról-szájra adnak, az nem érdemi meg e pillanatban a komoly figyelmet, mert mindezek dacára rendületlenül meg vagyunk győződve, hogy Tisza alkudni és engedni fog, s csak az osztrák képtelen követelések merev fenntartása és ily alakban való elfogadhatatlansága esetén kerül a status quo meghosszabbítására a sor. E hitünkben megerősít a „Pester Lloyd” közleménye, mely nem zárja ki a megegyezés lehetőségét.

Láttunk már mi felülni és eloszlani festett felhőket; láttuk rendkívül komoly arccal végigfontoskodni és színeszkedni a válságokat, s mindennek vége azon hangosan kiáltott virmány lett: sikerült engedniük. Most sem lesz másképp, vagy ha lesz az nem lehet egyéb, mint a status quo.

A lapok válsághírét következőkben állítjuk össze:

A „Pesti Napló” írja:
 A miniszteri értekezlet véget ért, de a helyzet semmiben sem tisztázott. A két kormány közt legközelebbi közlésed és az alkudoások végleg megállapodásokhoz és követelések, hogy az osztrák miniszterium álljon a szerződéshez, és kísérete meg az általa elfogadott kirgyezési saku megvalósítását az o. nemz. bankkal és az osztrák törvényhozással szemközt; az osztrák kormány nem tagadja a májusi egység szemlélyesen kibetelést, s egyáltalán megtagadja, hogy kiélelet legyen annak keresztvilitelére. Megegyezés a tegnapi értekezleten sem értetvén el, az osztrák miniszterek jelentést tettek a Felsőlegnek és elutaztak. Provisoriumról szó sem volt a parlament sem az álláspontra köztvetés, magukat az osztrák miniszterek a májusi protokollum közzétételét követelték volna. E protokollumok jelentősége elvész azonnal, mi hely az osztrák urak ezeket mellőzve, a kirihetelenség állapontjára helyezkedtek.

A magyar miniszterek tegnap este a miniszterelőnök vendégül voltak, s egész maradtak együtt. Az ellentét a két minisztérium között oly éles hogy közvetítésnek alig van több helye. A helyzet tehát föltétlen válságos s a Felsőleg elhatározásának van előtérjezte.

Tisza miniszterelőnök ma déliben fogadtotta a király általi hírt szerint a politikájának és a helyzetnek közzétételét követelték a kabinet lemondását presentálván a Felsőlegnek.

A minisztérium tagjai a párt kitűnésével is érintkeztek.”

A „Hon” írja:
 A két kormány tegnap ő felsége elnöklété nélkül közvetlenül tanácskozott. Az osztrák miniszterek kijelenték, hogy bankkalkul nem tudják keresztvil vinni, mert sem a parlament sem az álláspont bank el nem fogadja és ók más expedienre nem vállalkoznak, hanem a status quo kötelezhetik. Ezzel szemben a magyar kormány miny kijelenté, hogy feltétlenül ragaszkodik a májusi stipulációkhoz; tehát azt a kormány nyilatkozata, melyek az osztrák miniszterek által megtagadottak, az osztrák miniszterek személyesen megtagadta. Ezzel két órákor ő felsége fogadta az osztrák minisztereket és ezek a meggel a fővárosból távoztak. A magyar kormány a felség elhatározásától függeszté fel a további teendőket. A király ma „1. kor fogadta Tisza Kálmánt.

A könyomatú „B. Corr.” írja:
 A tegnapi minisztertanácsban az osztrák miniszterek végül azt indítványozták, hogy az egész kiegyezési ügy e két minisztérium közötti tárgyalások a parlamentet színellett el kezdesse meg újra. A magyar miniszterek ez indítványt nem fogadták el.

Hoffmann közös pénzügyminiszter ő felsége ma külön audientian fogadta.

Az új „Presse” egy f. hó 4-én kelt budapesti távirata a következőkben ismerteti a helyzetet:
 A tegnapi minisztertanácsról lassanként jönnek nyilvánosságra aprók részletek. Bizonyos tény, hogy a négycarai tanácskozás eredménytelen volt. Az udvarhoz közelálló körökben beszélik, hogy terjedelmes előadásokban mindkét fél miniszterei az őket megillető álláspontot foglaltak el. Névszerint Pretis miniszter körülményesen kifejtette, hogy az osztrák minisztérium, az alkotmánypárt értekezletén tett ismeretes nyilatkozatra jogosítva volt. A miniszter hozzátette, hogy az osztrák kormány, tekintettel a birodalmi gyűlés magatartására és hangulatára képtelen a bankkalkulati módotását sürgetni. Hiteles tudósítás szerint, az osztrák miniszterek egyuttal indítványt terjesztettek elő, mely lehetővé tenné a válság kikerülését anélkül, hogy mindkét fél jogos érkeket megcsorbítanának. Ezt a magyar miniszterek tudomásul vették, a tegnapi minisztertanácsban Wenckheimmal tárgyalták s az erre vonatkozó határozatot a király előlöké alá íta, ma tartandó értekezleten fogják előterjeszteni. A tegnapi minisztertanácsban a magyar miniszterek is behatólag ismertették a budapesti parlament helyzetét és hangsúlyozták, hogy további engedményeket nem lehet keresztvilteni a magyar parlamentben. A kölcsönös előterjesztések tovább tartottak négy óra hosszánál. A király hallgatva figyelt, alig szólt bele és az osztrák minisztereket Budapestben maradására, a magyar minisztereket pedig az említett indítvány megfontolására hivta fel. Ennek folytán a helyzet ép oly feszült, mint ezeltől volt. A két fél miniszterei közt a legesélyesebb személyes érintkezés sincs. Altalában egy tartják, hogy Tiszának parlamenti leleplezése által az osztrák kormány melyen megsértették, mivel a védelem lehetősége nélkül hazugnak tüntette-

tett fel. Ennélfogva Lasser és Pretis miniszterek azon kérelméit intézték a császárhoz, engedné meg a májusi és októberi jegyzőkönyvek közzétételét. A király mára halasztotta elhatározását. A magyar lapok híre, mintha az osztrák miniszterek tegnap a provisoriumot szóba hozták volna, valóban. A provisorium egyszer sem volt említve. Ma délután a magyar miniszterek tanácsot tartottak. Négy órákor közös tanács lesz. Tiszánál, mit ismét magyar minisztertanács fog követni. A mai közös értekezlettel a közös tanácskozások véget érnek. Az osztrák miniszterek ma, legfőbb hólnap, visszatérnek Bécsbe. Végül hírik, hogy az osztrák miniszterek kiváncy vagy Tisza nyilatkozatának helyreigazítását, vagy a jegyzőkönyvek közzétételét, mely kivánta az utolsó osztrák minisztertanácsban határozattá emeltették.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A cultusminiszteri költségvetés véget ért, hólnap már csak az előadó, s az indítványtevő Irányi szólnak.

Vége tehát annak a hosszú lajtronnak, mely az említett miniszterium üzemei ellen felhozott. Utolsó szónok Simonyi Ernő volt. Nagy szabású beszéde, mely egy pillanatra sem tagadta meg Simonyi, óriási hatást idézett elő, hogy Trefort miniszter egész idegesen tett rá néhány elkopott megjegyzést.

Ma volt az első eset, hogy a „független szabadelvű párt” többsége, pártolta a „függetlenség párt” javaslatát, s pedig nemcsak szavazataival, de Gullner Gyula igen csinos beszédevel is.

Hólnap a zárbeszéd megváltása után névszerinti szavazás lesz.

A képviselőház ülése december 5-én.

Elnök: Ghyeczy Kálmán.
 A kormány részéről jelen vannak Tisza, Perczel, Trefort, Széll, Bedekovics miniszterek.

A mult ülés jegyzőkönyve felolvasatván, észrevétel nélkül hiteltesítettik.

Napirenden van a vallás és közoktatási minisztérium költségvetése.

Várady Gábor helyesli Helfy által az alapok és alapítványok tárgyában elmondott indokait, de határozati javaslatát el nem fogadja, hanem a következőket terjeszti be: „a vallás és közoktatási minisztérium felügyelése és kezelése alatt álló különböző alapok és alapítványok jogi természetének megvizsgálása végett egy 15 tagú bizottság választatik, mely az eddig gyűjtött adatok felhasználásával teljesítő vizsgálat eredményéről a képviselőháznak okadatot és véleményes jelentést terjesztessen elő.”

Trefort Ágoston vallás és közoktatási miniszter magadá teszi Várady határozati javaslatát.
 Pallavicini Ede gróf a főrendiház jegyzője, a főrendiház megbízásából a megyék 1877. évi közgazdászati, árva és gyámhatóság kiadások fedezéséről és az 1874. 33. t. cz. pótlásáról szóló törvényjavaslatról, valamint a függő államadosságok ellenőrzésére kiküldött országos bizottság egy póttagjának megválasztásáról szóló jegyzőkönyvi kivonatokat nyújtja át.

A jegyzőkönyvi kivonatok felolvasása után folytatatták a tárgyalás.

Steinacker Ödön a költségvetésnek néhány pontját támadja meg.

Lukácsy Béla a katolikus klerust s a hierarchiát veszi partfogása alá, s élesen kel ki Irányi javaslatára, a polgári házasság s a vallásszabadság ellen. Elfogadja a költségvetést.

Somsih Pál nem akarja a lelkiismeret szabadságát elfojtani, de azt hiszi, hogy azoknak külsőségeiben nyilvánítását és az államdekedekkel ellenkezik, a kormánynak kötelessége megakadályozni. Hasonlóképp nem helyesli a polgári házasságot sem, melynek kötelezővé tételét pénzügyi szempontból nem ajánlatos, s mellett az országunk egyetlen felekezete sem óhajja.

Tisza Kálmán miniszterelőnök a következő határozati javaslatot nyújtja be:
 „Határozom el a ház, hogy Irányi Dániel képviselő ur indítványa akkor fog tárgyalatni, mikor a kormány általa vallásügyekről benyújtandó törvényjavaslatok lesznek tárgyalás alatt.” (Helyeslés a közpörl.)

Gulner Gyula hatóság beszédeben pártolja Irányi határozati javaslatát, s elvetetni kéri Tiszát, mely nem egyéb mint a tavainak jsmételese, s mely minden érben elő fog fordulni. Ohajtna, hogy Irányi határozati javaslatával Deak Ferencz végrendelete végrehajtnak. Nem tetszik neki, hogy a kormány egy bujka és kérdések elől. O nem lak Magyarországon vallásszabadságot. Beszédét a baloldali padokon, s a középben is sok helyen élénk helyeslés kísérte.

Horics Antal és Plachy Bertalan mindketten elfogadják a költségvetést.

Tanárky Gedeon cultusminiszteri államtitkár, hosszabb beszédeben védelemzi a kormány vallásügyi politikáját.

Papp Gábor a katolikus klerus ellen fordul; barátságos a vallásszabadságnak. A polgári házasságot a katolikus papok visszással ellenében szükségesnek tartja.

Simonyi Ernő, ezután következé, beszédét hólnap egész terjedelmében hozni fogjuk.

Trefort Ágoston kijelenti, hogy az ő keze nem szennyes, s ezt bizonyítja a ház bizalma. Igéri, hogy az alapítványi ügyekről jelentést fog tenni.

Ülés vége 3 órákor.

Irányi Dániel beszéde

— a képviselőház decz 2-án tartott ülésén. —
 Ohajtottam volna a tárczának, melynek költségvetése előttünk fekszik, mindkét ágazatához hozzá szólni; de miután a közoktatást tárgyzó általános évi jelentést csak e napokban nyújtotta be a miniszter ur, a nélkül hogy — közbevetőleg legyen mondva — ezen késedelmet csak egy szóval is megmagyarázni, annál kevésbé pedig kiementeni igyekezett volna, s minthogy a közel 500 lapra terjedő és számos táblázatos kimutatással el-

lőtt könyvet ily rövid idő alatt alaposan áttanulmányozni, de még csak előlvasni sem lehet, kénytelen vagyok a közoktatási rész mellőzésével a t. miniszter urnak csupán vallásügyi működését venni bírálat alá. Nem tehetem azonban, hogy a t. miniszter ur imént tartott beszédének legalább egy részére észrevételt ne tegyek.

Azt méltóztatott mondani tisztelt miniszter ur, hogy azon vádat is emelték ellene és általában a vallás- és közoktatási miniszterium ellen, mintha a költség, melyet számarua az országgyűlés megszavaz, túlságos volna. Én uraim, 8 éve hogy szerencsés vagyok e házban ülni, de ily vádat sem az egyik, sem a másik oldalról, sem e házban, sem e házon kívül soha nem hallottam. Azt igen említették sokan, s nem alaptalanul, hogy a megszavazott költség nem mindig a legcélszerűbben költetik el, különösen bizonyos építkezéseknél. (Igaz! Ugy van! a baloldalon.)

Mondám tisztelt ház, hogy az előadott oknál fogva kénytelen vagyok közoktatási ágat tár-czának, melynek költségvetését tárgyaljuk, ezuttal mellőzni, s a kormánynak az egyházi ügyek terén követett politikájának megítélésére szorítkozni. — (Halljuk!)

Ha mindamellett kissé hosszabban fogom igénybe venni a t. háznak becses idejét, mentsem ki a tárgynak egy terjedelmét, mint életbevágó fontosság, és ne tagadják meg — kérem uraim — azon jóakaratot, azon elnézést tőlem, melyet annyiszor tanusítottam méltóztatott irántam, és melyre — előre érzem — aligha nem nagyobb szükségem lesz ma, mint más alkalommal. (Halljuk! Halljuk!)

T. ház! Midőn tavaly u. yancsák a költségvetés tárgyalásakor határozati javaslatot nyújtottam be az iránt, hogy a vallás- és közoktatási miniszter oda utasítsanak meg, miszerint a vallás teljes szabadsága iránt még azon ülésszak alatt terjesztsem elő törvényjavaslatot, a t. miniszter ur azt elutasítatni kérte, megjegy, ezvén, hogy rövid időn a Nazarenusok jogviszonyairól és a polgári hatóságok előtt köteendő házasságokról törvényjavaslatok fog terjesztetni elő.

Ez a másodsorú szíziási jogommal, a t. miniszter urnak ezen kifogásával szemben bátor voltam figyelemfelhívni a házat, hogy nem egyes felekezetek befogadása, hanem egy általános vallásszabadsági törvény szükséges Magyarországon a végett, hogy valahára a háznak minden polgára szabadon, saját meggyőződése szerint tisztelhesse istenét.

A t. miniszterelőnök ur a délutáni ülésben indítványomat nem elvetett, mint a cultusminiszter ur, hanem elhalasztatni kérte azon időre, mikor az imént jelzett két törvényjavaslat benyújtani fog, biztosítván a házat, hogy azon törvényjavaslatok még azon ülésszak alatt bizonyosan benyújtani és tárgyalatni fognak.

Ez történt tavaly december 3-án; ma december 2-ka van, egy nap hja esztendője. Constatalom, hogy az igért törvényjavaslatok sem rövid időn, sem ma ülésszak alatt betervezsem nem lettek, annál kevésbé pedig tárgyalattak. Önökre bízom uraim magukra, hogy ebből a következtetést levonják.

Ugyanazon alkalommal az én mondatomat megzafalodtam, mely szerint egy általános vallásszabadsági törvény azért szükséges, hogy ez országban minden ember szabadon tisztelhesse istenét, azt állította a t. miniszterelőnök ur, hogy ily törvény Magyarországon szükség nincs, mert isten és emberre hivatkozik: ily törvény Magyarországon vannak.

Csodálatos! Miért utasította hát 1869-ben a képviselőház egyhangulag a kormányt egy vallásszabadsági törvény iránt való javaslat beadására! Az 1873-ki képviselőház miért fogadott el határozati javaslatot, a mely egy a vallásszabadság, mint a polgári házasság iránt benyújtandó törvényjavaslatok végett utasította a minisztériumot? Az 1874-ki képviselőház végre mert küldött ki a végett bizottságot, és a kiküldött bizottság mért nyújtott be törvényjavaslatot, melynek címe így szól: „a vallásszabadságról?”

Uraim! ki az állítja, hogy Magyarországon vallásszabadság létezik, hogy Magyarországon vannak törvények, melyek ezen szabadságot biztosítják, az — bocsánat az ószinte szót és minden tisztelettel, melylyel a t. miniszterelőnök urnak egy eszmé mint tudomány iránt viseltetem, legyen mondva — vagy nem tudja mi a vallásszabadság, vagy nem ismeri a magyar törvényeket, és nem tudja, mi történik Magyarországon. (Mozgás a középben) Be fogom bizonyítani állításomat.

Az 1867-ki 17. t. cz. az izraelitákat polgári és politikai jogokra nézve a keresztényekkel egyenlőguakka tette, vallási tekintetben nem. Innen következik, hogy nem meg az izraelita vallásról a keresztény vallásra áttérni nem szabad, viszont a keresztény vallásról a zsidó vallásra az áttérés nem engedtetik meg. Innen következik továbbá, hogy ha mindamellett valamely keresztény ember teszi, ezen eszelekyénye és annak minden következményei a törvény előtt érvénytelenek. Hát vallásszabadság, hát jog-egyenlőség ez?

A keresztényember katolikus vagy bármely keresztény felekezettől nővel összekelhet, zsidóknál elvennie tilos; viszont a zsidó, ha keresztény nőt akar elvenni, azt Magyarországon nem teheti; ha mégis, követve hajlamát, a választottat feleségül akarja venni, és végett külföldre kell menekülnie; s ha visszatér, házassága törvénytelen, és a magzatok, melyek e házasságból születnek, törvénylenek. De azért a t. miniszterelőnök ur állítja, hogy Magyarországon teljes vallásszabadság létezik, hogy ily törvényre, mely ezt kimondja, szükség nincs!

Az 1868: 53. t. cz. egyik keresztényvallásról a másikkra az áttérés tőkelesen szabadá tette; Magyarországon szabad az állam polgárának katolikusnak, ágostai vagy helvét hitvallásának, unitáriusnak, göröggyesület vagy nem egyetűnnek lennie, szabad egyik bevett vallásról a másikkra áttérnie, de sem zsidó vallásra, sem más noha keresztény vallásra nem szabad. A t. miniszterelőnök ur mindazáltal azt állítja, hogy Magyarországon a teljes vallásszabadság megvan, hogy végett törvény alkotására nincs szükség.

Hát vallásszabadság az uraim, midőn az ezeltől majdnem 2000 évtől s márszét 3 vagy negyedfél századdal megállapított kereten belül kell mozognia az emberek lelkiismeretének? Prorustes ágya az uraim, erkölcsi erőszak, nem vallásszabadság! Ugyanazon 1868-iki törvény a született arra kötelezi, hogy gyermekeiket, ha egy vallásnak a születik, saját vallásukban kereszteltessék és neveltessek. Hiában akarnának másképp egyezni meg, a

JEGYZÉK

azon számoknak, melyek a szabad. osztr. nemzeti bank 5%-os sorsolándó zálogjegyeinek 1876. deczemberhő 2-án történt 36. kisorsolásánál huzattak.

5000 frtos.

631	765	894	1331	1563	1739	1759	1786
2232	2317	2746	3004	3133	3213	3457	3589
3705	3837	3846	4532	4748	4808	4811	5009
5267	5392	5502	5563	5661	5691	5829	5877
5924	5983	7460	7478	7754	7769	7782	8094
8160	8195	8396	8592	8719	8801	9093	9199
9200	9545	9806	9989	10100	10309	10708	11112
11442	11761	11795	12112	12117	12236	12251	12267
12348	12515	12726					

1000 frtos.

5252	9521	9522	9523	9524	9529	10581	10583
10586	10587	10589	10590	10654	10655	10656	10658
10660	10703	10705	10708	10709	10710	10712	10729
15024	15027	15028	15029	15068	15070	17271	17272
17273	17277	17278	17280	17463	17464	17465	17467
21691	21692	21695	21697	21698	21699	27001	27003
27004	27006	27007	27009	27010	27343	27344	27345
27346	27347	27851	27857	27858	27859	27860	31111
31113	31114	31116	31117	31118	31120	40671	40673
40674	40676	40677	40679	40680	41406	41409	41410
42142	42143	42144	42145	42146	42147	42148	42149
42150	42661	42666	42667	42669	42670	42781	42782
42783	42784	42785	42786	42787	42788	42789	42790
43494	43495	43498	43499	43291	44292	44293	44294
44295	44296	44297	44298	44299	44300	44788	44789
50172	50173	50174	50175	50176	50177	50178	50179
50180	50181	50182	50183	50184	50185	50186	50187
50188	50189	50190	50191	50192	50193	50194	50195
50196	50197	50198	50199	50200	50201	50202	50203
50204	50205	50206	50207	50208	50209	50210	50211
50212	50213	50214	50215	50216	50217	50218	50219
50220	50221	50222	50223	50224	50225	50226	50227
50228	50229	50230	50231	50232	50233	50234	50235
50236	50237	50238	50239	50240	50241	50242	50243
50244	50245	50246	50247	50248	50249	50250	50251
50252	50253	50254	50255	50256	50257	50258	50259
50260	50261	50262	50263	50264	50265	50266	50267
50268	50269	50270	50271	50272	50273	50274	50275
50276	50277	50278	50279	50280	50281	50282	50283
50284	50285	50286	50287	50288	50289	50290	50291
50292	50293	50294	50295	50296	50297	50298	50299
50300	50301	50302	50303	50304	50305	50306	50307
50308	50309	50310	50311	50312	50313	50314	50315
50316	50317	50318	50319	50320	50321	50322	50323
50324	50325	50326	50327	50328	50329	50330	50331
50332	50333	50334	50335	50336	50337	50338	50339
50340	50341	50342	50343	50344	50345	50346	50347
50348	50349	50350	50351	50352	50353	50354	50355
50356	50357	50358	50359	50360	50361	50362	50363
50364	50365	50366	50367	50368	50369	50370	50371
50372	50373	50374	50375	50376	50377	50378	50379
50380	50381	50382	50383	50384	50385	50386	50387
50388	50389	50390	50391	50392	50393	50394	50395
50396	50397	50398	50399	50400	50401	50402	50403
50404	50405	50406	50407	50408	50409	50410	50411
50412	50413	50414	50415	50416	50417	50418	50419
50420	50421	50422	50423	50424	50425	50426	50427
50428	50429	50430	50431	50432	50433	50434	50435
50436	50437	50438	50439	50440	50441	50442	50443
50444	50445	50446	50447	50448	50449	50450	50451
50452	50453	50454	50455	50456	50457	50458	50459
50460	50461	50462	50463	50464	50465	50466	50467
50468	50469	50470	50471	50472	50473	50474	50475
50476	50477	50478	50479	50480	50481	50482	50483
50484	50485	50486	50487	50488	50489	50490	50491
50492	50493	50494	50495	50496	50497	50498	50499
50500	50501	50502	50503	50504	50505	50506	50507

5000 frtos.

55008	55009	55010	55891	55892	55893	55894	55895
55896	55897	55898	55899	55900	57341	57342	57343
57344	57345	57346	57347	57348	57349	57350	59851
59852	59853	59854	59855	59856	59857	59858	59859
59860	63261	63262	63263	63264	63265	63266	63267
63268	63269	63270	63271	63272	63273	63274	63275
64051	64052	64053	64054	64055	64056	64057	64058
64059	64060	64471	64472	64473	64474	64475	64476
64477	64478	64479	64480				

5000 frtos.

4762	4809	5405	6070	8009	8575	8597	9856	10.07.
------	------	------	------	------	------	------	------	--------

1000 frtos.

10689	13135	13751	16263	22294	22295	22297	24344
24348	27073	27288	31304	31887	34851	34854	34857
34858	34957	36664	37231	37753	37754	38120	39089
41237	43475	43979	43980	45772	45773	45776	47901
47902	50280	51535	52462	52494	52495	52633	52944
53839	54521	54525	55423	55427	57200	57340	58309
58683	58701	58702	58703	58704	58705	58706	58707
58708	58709	58710	58711	58712	58713	58714	58715
58716	58717	58718	58719	58720	58721	58722	58723
58724	58725	58726	58727	58728	58729	58730	58731
58732	58733	58734	58735	58736	58737	58738	58739
58740	58741	58742	58743	58744	58745	58746	58747
58748	58749	58750	58751	58752	58753	58754	58755
58756	58757	58758	58759	58760	58761	58762	58763
58764	58765	58766	58767	58768	58769	58770	58771
58772	58773	58774	58775	58776	58777	58778	58779
58780	58781	58782	58783	58784	58785	58786	58787
58788	58789	58790	58791	58792	58793	58794	58795
58796	58797	58798	58799	58800	58801	58802	58803
58804	58805	58806	58807	58808	58809	58810	58811
58812	58813	58814	58815	58816	58817	58818	58819
58820	58821	58822	58823	58824	58825	58826	58827
58828	58829	58830	58831	58832	58833	58834	58835
58836	58837	58838	58839	58840	58841	58842	58843
58844	58845	58846	58847	58848	58849	58850	58851
58852	58853	58854	58855	58856	58857	58858	58859
58860	58861	58862	58863	58864	58865	58866	58867
58868	58869	58870	58871	58872	58873	58874	58875
58876	58877	58878	58879	58880	58881	58882	58883
58884	58885	58886	58887	58888	58889	58890	58891
58892	58893	58894	58895	58896	58897	58898	58899
58900	58901	58902	58903	58904	58905	58906	58907
58908	58909	58910	58911	58912	58913	58914	58915
58916	58917	58918	58919	58920	58921	58922	58923
58924	58925	58926	58927	58928	58929	58930	58931
58932	58933	58934	58935	58936	58937	58938	58939
58940	58941	58942	58943	58944	58945	58946	58947
58948	58949	58950	58951	58952	58953	58954	58955
58956	58957	58958	58959	58960	58961	58962	58963
58964	58965	58966	58967	58968	58969	58970	58971
58972	58973	58974	58975	58976	58977	58978	58979
58980	58981	58982	58983	58984	58985	58986	58987
58988	58989	58990	58991	58992	58993	58994	58995
58996	58997	58998	58999	59000			

100 frtos.

1224	1410	1435	2548	2550	2694	2695	2993
2994	2995	2996	3073	3236	3413	3950	5171
5176	6586	6589	6598	6990	7014	8641	8642
9741	10032	10325	10327	10328	10509	11001	11002
11004	11005	11006	11076	11226	13527	13768	13769
13796	13797	13798	13800	13923	13924	13925	13926
13927	14273	14274	14278	14279	14287	14290	14293
14534	15104	15107	16270	17002	17009	17141	17179
19082	19433	19435	19437	19438	19439	19440	19761
19762	19763	19766	20292	21731	21732	21733	21734
21735	21736	21737	22131	22224	22703	23742	23743
23744	23745	23747	23749	23857	23858	24066	24067
24068	24512	24515	24517	24518	24581	24589	24711
25527	25944	26634	27358	27911	27920	28560	29214
29557	29678	29679	30109	30915	31091	31092	31093
31099	31100	32232	32853	33504	33832	33833	33835
33836	33837	33838	33839	34022	34574	34575	34576
34771	34772	34773	34774	34775	34776	34777	34778
34779	34780	34781	34782	34783	34784	34785	34786
34787	34788	34789	34790	34791	34792	34793	34794
34795	34796	34797	34798	34799	34800	34801	34802
34803	34804	34805	34806	34807	34808	34809	34810